„Wanneer God de verborgene dingen zal oordeelen."

In den dag, wanneer God de verborgene dingen der menschen zal oordeelen door Jezus Christus, naar mijn Evangelie.
Rom. 2 : 16.

Toegestemd moet, dat het aantal personen, dat er opzettelijk een deel van zijn tijd aan geeft, om met God bezig te zijn, en in de kennisse van God in te dringen, schier verdwijnend klein is.

Bidden, kerkgaan, goede werken doen, het kan nog alles buiten dat eigenlijk met God zich bezig houden omgaan. Er wordt tal van malen, in allerlei kring, gebeden, zonder dat de ziel in het gebed voor God en God aan de ziel verscheen. Gedurig gaan er ter kerke op, die straks weer uit de kerk huiswaarts keeren, zonder één enkel oogenblik hun God te hebben gezocht of door hun God te zijn ontmoet. Zelfs al hield men zich onder dege prediking bezig met Goddelijke dingen, op zichzelf is dit nog geen bezig zijn met God. En wat de goede werken aangaat, behoeft nauwelijks gezegd, hoe ze heel een dag kunnen vervullen, zonder dat van het goede werk tot Hem, die er ons toe aandreef, wordt opgeklommen.

o, Het eigenlijke bezig zijn met den levenden God is zoo weinig.

En dan werd dusver nog alleen gedacht aan belijdende, geloovige Christenen, die bidden, voor hun kerk leven en goede werken doen; doch kom nu eens in die on-kerkelijke kringen, waar men wel niet wereldsch in slechten zin is, eer den ernst zoekt en de deugd eert en met hoogere idealen dweept, maar toch de religie achteraf zet; en wat vindt ge dan, zelfs bij de edelsten en besten, van een bezig zijn met God? En daalt ge nog verder af, en komt ge onder de mannen en vrouwen, die enkel voor zaken en na de zaken voor ontspanning leven, ellieve, voelt ge dan zelf niet, dat er van een bezig zijn met God, kort gezegd, gansch geen sprake meer is? Voeg daar nu bij de bepaald slechte en goddelooze kringen in onze maatschappij, en met deze de onverschilligen voor alle hooger bestaan, en immers het bewijs is geleverd, dat de groep, die ook maar een klein deel van haar tijd geeft om met God omgang te hebben, bitter, bitter klein is.

En ook ge gevoelt, hoe pijnlijk, als we ons zoo mogen uitdrukken, dat voor God in zijn liefde voor deze wereld moet zijn. Alzoo lief heeft God die wereld, dat Hij haar zijn eengeboren Zoon schonk; hij gaf aan die wereld de vatbaarheid om Hem te kennen, en weder lief te hebben. Van die wereld draagt slechts een klein deel den Christennaam. En in dat kleine deel, dat onder den Doop leeft, zelfs daar zijn het dag aan dag slechts enkelen, zeer enkelen, die hun ziel en zinnen naar Hem toekeeren en ingaan in zijn verborgen omgang. Al de overigen gaan voorbij, zijn met heel andere dingen vervuld, en de kennisse van zijn Naam en Wezen wordt door hen versmaad.

Maar wat volgens de Schrift ook vast staat, het is dit, dat er voor allen vroeg of laat toch één oogenblik komt, waarin God ze dwingen zal, om uitsluitend en met niets anders dan met Hem zich bezig te houden.

Hij heeft daar een dag voor gesteld.

En voor wat mensch ook die dag aanbreekt, in dien dag zal hij voor God hebben te verschijnen, zal God hem overvallen met zijn majesteit, en hem geheel innemen, zóó, dat hij aan niets anders dan aan God denken kan.

En die dag is de dag van het oordeel.

De kunst heeft in de voorstelling van dien oordeelsdag veel bedorven.

Ze kon als kunst niet anders dan met de voorstelling werken, en ontleende voor die voorstelling haar stof en beeld aan een aardsche rechtbank, met al de millioenen en nogmaals millioenen die ooit op aarde geleefd hebben, als gedaagden voor Gods heilige vierschaar.

Ze kon dit niet anders doen, en met meer dan één stift of penseel geschiedde dit meesterlijk.

Maar vergeten mocht toch nooit, dat hier uitwendig werd voorgesteld, wat ten principale geestelijke bednidenis had, en dat juist die geestelijke actie in het oordeel niet in beeld te brengen was.

Toen nu het ongeloof intrad, en met name ook het oordeel loochende, greep het die uitwendige voorstelling aan, om de zaak zelve belachelijk te maken en de onmogelijkheid er van aan te toonen. Of waar zouden die tien duizend millioen menschen staan moeten? hoeveel tijd zou het niet nemen, één enkel menschenleven tot in de bijzonderheid van elk woord en elke gedachte in verhoor te nemen? Er is sprake van één dag, en reeds voor één enkel huisgezin zou dit een jaar en meer in beslag nemen.

Onze belijdenis sloeg beter toon aan, toen ze de zaak van het oordeel met één trek geestelijk stempelde, en sprak van het openen van de boeken der conscientie.

Zóó genomen nu is het oordeel niet anders dan een resumtie in één klaar gezicht van ieders geheele leven; een opeens zien van de totalen, waar men vroeger niet anders rekende dan met den schadepost van elk doorleefd oogenblik.

Het oordeel is een afrekening. Tegenover elkander staat op die rekening wat gij God schuldig weet, en wat naar gelang van uw prestatie, hetzij dan goed hetzij dan kwaad, God u te vergelden heeft.

Zoo leert de Schrift het.

„Wij allen, zegt de apostel, moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen naar het lichaam geschied is, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad."

En nu verstaat een ieder die rekenen kan, het zeer wel, wat hier dit rekenen zijn zal, en wat het zegt, dat in het oordeel God hem het totaal van zijn rekening zal laten zien, en dat met de bewijzen erbij, zoodat hij zelf in zijn conscientie zal overtuigd worden, dat God gerekend heeft rechtvaardiglijk.

De totale uitkomst, de algeheele resumtie van ons leven, van kind af, plotseling voor ons tredende, en voor ons tredende met zoo overweldigende zekerheid, dat elke zweem van twijfel is buitengesloten.

In onze automatische telmachines, die men tegenwoordig in groote magazijnen bezit, komt wat ge er ook in werpt, het cijfer onmiddellijk voor, en geschiedt vanzelf de optelling.

Welnu, dit is het beeld van uw leven. En wie nu al de dagen zijns levens weigerde het cijfer dat elken dag voorkwam, op te merken, die krijgt in het oordeel plotseling het totaalcijfer voor zich, waarbij niets kon of mocht vergeten worden, en waar niemand iets tegen zeggen kan. Ge zult het kunnen narekenen, maar het zal u niets baten. Een feil is in die rekening ondenkbaar. En bij de plotselinge opklaring van het licht der conscientie dat over heel uw leven zal glansen, zal u niets anders resten, dan te erkennen dat God rechtvaardig is.

Nu is dit niets voor wie gelooft en ontliep in Jezus.

Want wel is ook voor hem de einduitkomst een schrikverwekkend tekort, maar voor hem staat daar de alles toedekkende verzoening tegenover, zijn rechter is zijn redder, en hij gaat, vrijgemaakt, ter eeuwige zaligheid in.

Maar ontzettend is deze opening van het boek der conscientie voor een iegelijk, die buiten Christus sterft.

Het is voor zulk een te laat, om zich te bekeeren; in Christus kan hij niet schuilen; aan de verzoening kan hij geen deel meer erlangen; er staat voor hem niets ten goede tegenover zijn onmetelijke schuld; en bij *moet* bezwijken onder een oordeel, dat hem in zijn eigen conscientie wordt aangezegd.

En dat nu zal het eeuwig bange zijn. Dat zal in zijn innerlijk wezen de worm zijn, die rusteloos knaagt, zonder ooit te sterven; dit de gloed in zijn conscientie van het vuur, dat nooit kan worden uitgebluscht.

Er behoeft geen uitwendige marteling bij te komen. Het vuur zelf van binnen is de eeuwige straf, en die innerlijke zelfvertering zal als een kanker door heel zijn wezen eten, en verderven heel zijn aanwezen en heel zijn bestaan.

Zooals kanker geen pijn is die van buiten komt, maar van binnen woet, en toch zoo vreeselijk is, zoo zal ook uit de conscientie de straf beginnen en doorgaan tot heel zijn existentie.

Dit nu zal „de kennisse Gods" zijn, voor wie op aarde God in zijn genade niet heeft *willen* kennen.

Tweeërlei is die kennisse Gods.

Eenerzijds, hier op aarde, door het geloof, een kennisse Gods die zaligt. „Dit is *het eeuwige leven*, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God."

Maar ook anderzijds is er een kennisse van God, die pas komt na den dood, in het oordeel, maar juist daarom eene kennisse van God, die niet het eeuwige leven brengt, maar den eeuwigen dood.

Op aarde heeft men dan gebazeld, dat er geen God was, of dat God niet van ons afwist, of dat men om God zich niet had te bekreunen, en na den dood staat men dan op eens voor dien miskenden God, voelt men de ontzettendheid van zijn aldoordringende tegenwoordigheid, en kan, wat men ook doe, van dien God niet meer loskomen.

Want het oordeel loopt niet zóó af, dat men onmiddellijk daarna weer zou kunnen voortleven in de oude vergetelheid, alsof er geen God was. Neen, de zelfvernietigende indruk, dien men in het oogenblik van het eigenlijk oordeel van God ontvangt, houdt aan, en gaat nooit meer weg.

Van de duivelen staat opgeteekend, dat ze terdege goed weten, dat God er is... en dat ze sidderen. En zoo nu ook zullen die allen, die in dit leven God ontliepen, *in* het oordeel en *na* het oordeel tot de vreeslijke ontdekking komen, hoe ze zich vergist hebben; voor oogen zien dat God wel wezenlijk bestaat.... en ook zij... ze zullen sidderen.

In dit leven kan men zich achter het gordijn der zinlijke dingen, achter den nevel van onze aardsche beperktheden, zoo met schijn omhullen, dat men God niet ziet, en zich daarom diets maakt, dat Hij er niet is, omdat men Hem willens niet ziet.

Maar met den dood is dat uit. Dan scheurt dat gordijn vaneen van boven tot beneden, dan trekken die nevelen op, dan heeft de schijn uit, en dan verschijnt en ontdekt zich de majesteit des Heeren Heeren in volle klaarheid.

De kennisse Gods, waar men zijn levenlang niet aanwilde, komt dan vanzelf, ze overstroomt den rampzalige; maar het is een terugstootende kennisse, een kennisse die u niet naar God trekt, maar u voor zijn vreeslijkheid doet terugdeinzen; en waar ge ook heen ziet, nergens is iets, waarachter ge u voor den aanblik van Gods majesteit zoudt kunnen verbergen.

Het wordt de gloed van een zon die u niet koestert, maar die u verzengt.

Het noemt de Schrift dit, en het is een hel, maar een hel die God enkel door zijn heilige presentie maakt. Kon men God wegmaken, of zich aan God onttrekken, of zich voor God verbergen, de hel zou uit zijn.

Maar dat juist kan niet.

Gods heilige tegenwoordigheid houdt niet op u te overstroomen, en juist dat is uw eeuwige dood.

En daarom wèl hem, die in dit leven de kennisse van zijn God in Christus gezocht heeft. Voor hem zal die kennisse na den dood een indrinken worden van Goddelijke sympathie.

Maar wee hem, die eerst in het oordeel zijn God leert kennen. Voor hem zal die kennisse niets dan afgrijzen zijn.

Amsterdam, 13 November 1903.

Lectoren.

Het besluit van Directeuren om Dr. Van Gelderen tot lector voor de Hebreeuwsche taal en Bijbelsche Oudheidkunde aan de Vrije Universiteit te benoemen, mag in meer dan een opzicht een stap op den goeden weg worden genoemd.

Reeds lang heeft men aan de groote Universiteiten zoowel in het vaderland als daarbuiten ingezien, dat met het stelsel van een afgesloten kring van professoren, die alleen het corpus docentium vormden, moest gebroken worden. Feitelijk was dit stelsel dan ook lijnrecht in strijd met de oude traditie der Universiteiten en met de idée van den doctoralen titel. Oorspronkelijk werden de hoogleeraren niet door Kerk of Staat aangesteld en daarmede gelijkt tot de wetenschappelijke mannen bij uitnemendheid, maar kon ieder, die den doctoralen graad verworven had, onderwijs geven aan de studenten. Eerst later, toen de autonomie der Universiteiten te loor ging en de Kerk of de Landsvorst, die voor de tractementen zorgde, ook over de benoeming der hoogleeraren zeggenschap kreeg, vormde zich de eigenlijke stand der hoogleeraren en trad niemand op om onderwijs te geven, dan die daartoe officieel was aangesteld. Toch leefde de oude traditie nog na, niet alleen in den titel van *doctor* of *meester*, die aan elken gepromoveerde werd toegekend, maar ook in de plechtige formule bij de promotie gebruikt, dat hem de macht werd gechonken om hooger onderwijs te geven. Natuurlijk was dit niets dan een *formule*. In waarheid hebben van deze gepromoveerde doctoren geen twee op de honderd ooit den katheder beklommen; de doctorsgraad was eenvoudig een bewijs, dat men met succes zijn studiën voltooid had, en werd tegelijk de sleutel waarmee de deur der maatschappelijke betrekking geopend werd.

Toch heeft men allengs ingezien, dat deze verhouding niet deugde. Vooreerst niet, omdat de steeds aangroeiende omvang der wetenschap het aandoenlijk maakt zelfs voor den kundigsten hoogleeraar, om in elk speciaal vak geheel thuis te zijn. Men moest daarom wel òf voor al deze speciale vakken afzonderlijke hoogleeraren benoemen, wat op schatten gelds zou komen te staan en aan de hoogere beteekenis van het professoraat schade zou doen, òf men moest zorgen, dat op andere wijze in deze leemte in het hooger onderwijs werd voorzien. En hier kwam in de tweede plaats bij, dat menig jong man van buitengewonen aanleg en met veel lust voor de studie, omdat er geen vacature aan de Universiteit voor hem openstond, straks gedwongen werd in een drukke practijk zich te werpen, en daardoor de gelegenheid tot ontwikkeling zijner gaven zich benomen zag. Vandaar dat de hoop, die op zoo menig jong talent gebouwd werd, later zoo bitter tegenviel, en wanneer men werkelijk een hoogleeraarszetel te vervullen had, zelfs Diogenes met zijn lantaarn geen geschikten professor ontdekken kon. Ook tegen dit kwaad kon slechts één remedie afdoende helpen, nl. dat men deze jonge krachten aan de Universiteit verbond, hun gelegenheid gaf onder leiding van oudere professoren hun studien voort te zetten en aldus de Universiteit zelf maakte tot een kweekschool voor toekomstige professoren.

Het is aan dit tweeërlei motief te danken, dat thans aan bijna alle Universiteiten naast de eigenlijke hoogleeraren een staf van lectoren, docenten en privaat-docenten optreedt, die èn voor het onderwijs uitnemende hulpdiensten bewijst èn voor deze jonge mannen zelf een uitstekende oefenschool is. Zoo blijkt van zelf, wie talent bezit voor de wetenschap en gave heeft van doceren. Een winste, die niet gering te achten is,

Reeds lang was er dan ook op aangedrongen, dat de Vrije Universiteit met dezen nieuwen koers zou meegaan. Vooral een Hoogeschool, die zoo bitter verlegen zit om „leerkrachten" en toch te waken heeft zoo lief als haar haar eere is, dat ze geen onberaden keuze doe, kan niet beter doen dan jonge mannen van aanleg aan zich te verbinden, door hen als lectoren of docenten gelegenheid te bieden, zich geheel aan de wetenschap te wijden.

In dat opzicht is het dus een verblijdend teeken, dat Directeuren thans voor het eerst tot de benoeming van zulk een lector zijn overgegaan. Indien daaruit de profetie mag worden afgeleid, dat straks ook voor andere vakken op gelijke wijze zal gezorgd worden, dan is er inderdaad hope, dat de Vrije Universiteit een schooner toekomst tegengaat.

En wat nu deze eerste benoeming zelve aangaat, konden Directeuren kwalijk een betere keuze hebben gedaan. Dr. Van Gelderen heeft jarenlang aan buitenlandsche universiteiten studie gemaakt van de semitische talen. Waar vooral de studie van het Assyrisch zoo rijke winst belooft af te werpen voor het Hebreeuwsch, daar is het een voordeel, dat deze jonge doctor ook in deze taal geconfijt is. Van zijn ernstigen wil getuigt het, dat hij zelf, over deze benoeming gepolst, nog een jaar uitstel verzocht om zich des te beter voor zijn taak te kunnen voorbereiden. Aan dien wensch hebben Directeuren voldaan, zoodat hij eerst 1 September 1904 zijn betrekking behoeft te aanvaarden.

Dat Dr Van Gelderen bereid werd gevonden zijn taak als Dienaar des Woords neer te leggen om deze roeping te volgen, dient gewaardeerd. Moge de toekomst toonen, dat de literarische faculteit in dezen docent een rijke aanwinst heeft verkregen.

Utrecht in last.

In de stad der zeven kerkhoven spookt het tegenwoordig.

Niet alleen op het Sint Janskerkhof, waar onlangs de studenten ter middennachtelijke stonde met fakkellicht en treurmuziek de uitvaart vierden van hun oude societeit. Maar ook in de achtbare zaal der theologische faculteit, waar de getabberde heeren plots een geestverschijning hebben gezien. En al verbiedt professorale waardigheid om openlijk en in vol ornaat met wijwater en banvloek den boozen geest uit te drijven, er zijn gedienstige persorganen genoeg, die als trechter voor professoralen hartstocht willen dienst doen, vooral wanneer daarmee tegelijk een hak kan worden gezet aan het Christelijk ministerie.

De feiten zelf zijn bekend. In Utrecht's theologische faculteit was een vacature ontstaan. Er moest een professor benoemd worden om onderwijs te geven in de algemeene Godsdienstgeschiedenis, de geschiedenis der leer aangaande God, de wijsbegeerte van den godsdienst, en de zedekunde. Een viertal vakken van zoo eminent gewicht, dat de faculteit eigenlijk oordeelde, dat de last voor één professor te zwaar was, en het Rijk twee professoren moest aanstellen. Maar na lang wikken en wegen vond men dan toch een tweetal theologen waardig om voor deze benoeming in aanmerking te komen. De voordracht werd opgemaakt en naar Den Haag gezonden; de Minister benoemde echter niet een van de beide Utrechtsche uitverkorenen, maar — Dr. H. Visscher, en dat zonder zelfs over dien nieuwen collega het goedvinden der hooggeleerde confraters te hebben gevraagd! Reeds dat feit zou voldoende zijn om den beker der professorale gramschap te doen overloopen. Maar wat het ergste is, deze Dr. Visscher staat bekend als Calvinist; hij is een man, die trouw is aan de Gereformeerde belijdenis. En nu is de toeleg duidelijk gebleken. De Minister wil de Utrechtsche Universiteit allengs omzetten in een Calvinistische Hoogeschool. Het is de oude geest van Voetius, dien men reeds eeuwen lang gestorven en begraven waande, die straks in Utrecht's illustre Academie weer zal gaan rondspoken. Voetius redivivus zal den toon aangeven daar, waar jarenlang de ethische Vermittelungstheologie oppermachtig den schepter zwaaide en geen dieper afkeer werd gekend dan van al wat maar den naam had van Gereformeerd of Calvinist te zijn.

Het is het *Utrechtsche Dagblad*, dat van deze spoken-historie den volke kond deed in een artikel, waarvan wij dit resumé aan het *Handelsblad* van 4 November ontleenen.

Omtrent de benoeming van Dr. Visscher zegt het *U. D.*, met een herinnering dat de nieuwe hoogleeraar in vier vakken zal moeten lesgeven en dat de faculteit zelf twee hoogleeraren had gewenscht:

„De minister heeft voor deze vier vakken één hoogleeraar benoemd.

Maar dan wellicht een man, heinde en ver als degelijk geleerde, als intellect van buitengewone begaafdheid en veelomvattende studie bekend?

De heer Dr. H. Visscher heeft, zoo wij ons niet bedriegen, in geen der vier vakken, waarin hij benoemd is om hooger onderwijs te geven, ooit iets gepraesteerd, ooit eenig bewijs geleverd dat hij ook maar van één dier vakken eenige speciale studie heeft gemaakt.

Zijn wij wel ingelicht, dan zijn noch Curatoren der Universiteit, noch de theologische faculteit over dezen candidaat gehoord door den Minister. Het zou ook niet gediend hebben, want zij zouden niets over hem hebben kunnen mededeelen; hunne bevinding zou louter negatief zijn geweest...."

„De nieuwbenoemde hoogleeraar, hij moge als mensch, als geloovige, als predikant zoo voortreffelijk zijn als hij wil, kan op den leerstoel in de vier omvangrijke vakken, waartoe hij is geroepen, geen enkele aanspraak laten gelden.

Hij heeft nimmer in het openbaar getoond iets, wat het ook zij, ooit aan een dier vakken te hebben gedaan...."

Het *U. D.* ziet dan ook slechts één motief voor de benoeming van Dr. V., nl. diens geloof, zijn Calvinisme.

„En indien deze benoeming een eerste stap moet zijn om Utrecht te maken tot een Calvinistische Universiteit, dan willen wij onze bezorgdheid over hetgeen er verder komen kan, niet verhelen.

Zoo iets, dan leert deze benoeming ons, wèl toe te zien op wat de voorgenomen wijziging der Wet op het Hooger Onderwijs ons kan brengen.

Bij de benoeming van Dr. Visscher is geen rekening gehouden met de eischen der wetenschap en de eischen van het onderwijs. Zij is eene partijbenoeming van de slechtste soort.

Het is jammer, dat de zoo wel-ingelichte redacteur niet nog één tip van den sluier heeft opgelicht en ons ook heeft meegedeeld, wie dan toch die mannen zijn, die op het gebied van Ethiek en Religionsphilosophie, de geschiedenis der godsdiensten en de leer van God reeds zulke standaardwerken hebben geleverd, dat bij den glans van hun wetenschappelijk licht het nachtpitje van Dr. Visscher in het niet verdwijnt. Zoo groot is ons land toch waarlijk niet, dat zulke genieën in het duister wegschuilen. Heeft het *Utrechtsche Dagblad* wellicht gedacht aan den pas ontpopten Ethicus, die niet bij Voetius of Amesius, de oude Gereformeerde practizijns, maar bij den pantheïstischen Jood Spinoza het hoogere licht van de Christelijke zedekunde zoekt? Of wilde het liever dat de „leer van God" werd toebetrouwd aan een hoogleeraar in ruste, dien de Synodale Commissie der Hervormde Kerk tot dusverre nog altijd *in ruste liet?* Alle vergelijking is hatelijk; maar nu het *Utrechtsche Dagblad* eenmaal aan het vergelijken ging, had het toch tegenover Dr. Visscher billijker gehandeld, wanneer de vergelijking niet met twee „onbekende grootheden" ware geschied.

Wij voor ons zijn dankbaar, dat de Minister een man benoemde, die door zijn proefschrift over Amesius blijk gaf èn van historischen zin èn van liefde voor de Gereformeerde Ethiek. Ook schijnt het ons niet zulk een euveldaad, dat thans onder de hoogleeraren in de theologie aan de Rijks-Universiteiten eindelijk de *eerste Calvinistische professor zal optreden*. Het bestaan dier faculteiten zelf veroordeelen we; hoe eerder ze worden afgeschaft, hoe liever het ons zal zijn. Maar zoolang ze bestaan en de wet verplicht de vacaturen te vervullen, is het niet meer dan „strikt naar recht", wanneer een zoo talrijke groep als de Gereformeerden in ons land vormen, door één, zegge één katheder aan onze Rijks-Universiteiten worden vertegenwoordigd.

Wij hopen dan ook, dat Dr. Visscher door al dit geklaag over zijn negatieve verdiensten zich niet in de war zal laten brengen. Hoe de heeren in hun vuistje zouden lachen, wanneer zoo het Calvinistische spook kon bezworen worden en het heilige huisje voor de vrienden bewaard bleef! Wanneer de redacteur van het *Utrechtsche Dagblad*, die op theologisch gebied zoo bij uitnemendheid bevoegd schijnt tot oordeelen, aan Dr. Visscher een brevet van professorale onbekwaamheid uitreikt gelijk eens Dr. Schaepman aan Prof. Ittersón deed, dan kennen we dat vooisken al lang. Luidt het niet: Nul n'aura de l'esprit que nous et nos amis?

Prof. Lindeboom.

II *(Slot.)*

Mij dunkt, geachte Redactie, het aangevoerde is bewijs genoeg, dat de vraag die ik gesteld heb: Wat is Dogmatiek? en welk is haar verband met de Exegese? niet ongepast, en ook niet ontijdig is. 'k Heb het op de Conferentie gehad over de definities van de Dogmatiek; over die van *Van Oosterzee* en van *Doedes*: deze werden te licht bevonden; ook is waarschuwend gewezen op de logische actie van Prof. J. H. Scholten met de Geref. leer; in zijn „de leer der N. H. Kerk." Ook de definities van *Dr. A. Kuyper* en *Dr. H. Bavinck* kwamen ter sprake; aangaande die heb ik mij veroorloofd te zeggen: „dat hier geen misverstand mogelijk is, zou ik niet durven beweren." Dr. B. geeft meer 'dan één definitie, of omschrijving van Dogmatiek. Eerst Dl. I, bl. 9: Alzoo is dogmatiek het wetenschappelijk systeem der kennisse Gods" Elders, bl. 28: „Dogmatiek is de waarheid der Schrift, heengegaan door het denkend bewustzijn van den mensch, en weergegeven in wetenschappelijken vorm". Is dat nu hetzelfde gezegd als op bl. 9?

Wat beteekent in de eerste definitie „systeem"; en vooral, wat beteekent „wetenschappelijk" systeem; en dan bovenal, wat beteekent „*het*" w. s.? 't Is mij tot nu toe niet helder geworden. Om bij „*het*" w. s. te blijven: m. i. heeft dat „het" alleen zin, indien het beteekent: het systeem dat God heeft geopenbaard in Zijn Woord; maar — wat is dat „wetenschappelijk"? Er zijn immers niet één, maar zeer vele zg. „wetenschappelijke" systemen der kennisse Gods, d. i. Dogmatieken? Is één van de tot nu toe verschenen systemen, en welk dan, *het* w. s. dier kennis? En in die andere definitie is mij dat „*denkend bewustzijn*", en dat „*heengaan door* het denkend bewustzijn", zoo onhelder, en 't klinkt mij zoo *subjectief*. En dan ook dat „van den mensch"; niet: van de gemeente; niet: van den geloovige, maar „van den mensch." Ik houd mij overtuigd, dat Dr. B. het wel goed bedoelt, dat hij zich in alles wil houden aan de Schrift, maar — komt dat voldoende uit in de *definities*? Een eerste eisch van wetenschappelijk werk is meen ik, dat de definities scherp belijnd en daghelder zijn, en dat al wat er volgt zich strikt aan de definitie houde. Die eisch is van het hoogste gewicht waar het de kennis Gods geldt. De genoemde definities laten m. i. ruimte voor misverstand en misbruik. Ook het tweede gedeelte van die laatste definitie: „en weergegeven in wetenschappelijken vorm", is niet helder. Wat is toch dat veelgebruikt en geliefd „wetenschappelijk"? In de laatste jaren is die term ook in onze kringen een machtwoord, dat op velen en veel werkt als een tooverroede; ai, zeg mij, wat houdt het in? Ook uw art. gewaagt van „wetenschappelijke definities", en wel als bijzonder eigen aan een dogmaticus; zoo gij kunt, geef mij dan, wat ik tot nu toe te vergeefs gevraagd heb en gezocht in onze kringen, een definitie van het attribuut „wetenschappelijk". Wat nu betreft dat „in wetenschappelijken vorm", zou ik wel willen weten, of hier „vorm" hetzelfde is als tevoren „systeem".

't Was en is mijn doel niet, tegen Dr. Bavinck en andere broeders te strijden; maar als lid der Kerk en als hoogleeraar der Theologie acht ik mij geroepen, met al de broederen, en vooroop de bedienaren des Woords, en de Ouderlingen, te helpen toezien en waken op de muren van Sion en in de stad; en mede te arbeiden tot vermijding van wat in studie of practijk niet zou zijn naar den wil des Heeren, geopenbaard in Zijn onfeilbaar en alleen geldend Woord, en tot verheldering en verrijking van de kennis der Gemeente uit en naar het Woord. Dat mij dit broederlijk getuigenis op de Conferentie, zoo duur zou te staan komen als in uw art., dat mij, mild genoeg, Coccejanen, Doopers enz. enz. ter zijde zet, had ik niet verwacht. Deze toelichting zal u, hoop ik, gerust stellen. In elk geval, mijn referaat en de toegevoegde stellingen handhaaf ik van woord tot woord, tot mij onjuistheid mocht worden aangetoond. Alleenlijk — ik wensch nu niet, en nimmer, verantwoordelijk te worden gehouden voor wat anderen, door bijvoeging hier, weglating daar, verbleeking ginds, van mijne woorden maken. Ik houd mij aan de Gereformeerde exegese, en ben hang voor de Coccejaansche, die, van de woorden makende wat ze al zoo zouden kunnen beteekenen, het Woord Gods en de woorden der menschen schromelijk miskennen en mishandelen.

Van uwe billijkheid mag ik zeker wel verwachten de opneming van dit woord van verweer en toelichting in uw c. v. No.

Uw dw. dienaar
L. Lindeboom.

Kampen, 27 Oct. 1903.

Trots de groote uitvoerigheid van dit schrijven en het vele, wat met ons artikel niets uitstaande heeft, hebben wij toch geen plaatsruimte willen weigeren aan dit woord van zelfverdediging. Prof. Lindeboom moge echter bedenken, wanneer hij een volgend maal bij ons aanklopt, dat eenige bescheidenheid voor een gast geen overbodige weelde is.

Op het punt in quaestie zelf nogmaals uitvoerig in te gaan, kan geen nut hebben. Ons doel was niet om Prof. Lindeboom van ongelijk te overtuigen; daartoe staan over en weer de beginselen te vast; maar wel om onze kerken te waarschuwen voor het gevaar, dat in het uitgangspunt van Prof. Lindeboom schuilt. Juist omdat het zoo verleidelijk schoon klinkt: „geen wetenschappelijk systeem in uw Dogmatiek, maar het systeem, dat de Schrift zelf u biedt," mocht onzerzijds niet gezwegen worden en diende te worden aangewezen, hoe elke richting, die met dit zeggen optrad, eindigde met tegen de belijdenis der kerk partij te kiezen en de vastheid van ons geloof te ondermijnen.

De tegenstelling, Bijbelsche of niet-bijbelsche Theologie, die Prof. Lindeboom maakt, laten we dan ook rusten. De Coccejanen hebben dezelfde tegenstelling tegen mannen als Voetius, Maresius, Hoornbeek altoos uitgespeeld en Prof. Lindeboom verraadt door datzelfde argument weer op te nemen, reeds genoegzaam wiens geesteskind hij is. Ook de schijnbaar zoo onnoozele vraag: ge wilt toch geen dogmatiek, die in taal en voorstelling *van de Schrift afwijkt?* is een zevenklapper uit de Coccejaansche school, die reeds lang en voldoende door Voetius is beantwoord. Wanneer Prof. Lindeboom zich als kampioen der „Bijbelsche Theologie" in onze dagen wil opwerpen, dan mocht toch iets anders en beters verwacht worden dan het oprakelen van argumenten, die reeds eeuwen geleden zijn weerlegd.

Wanneer Prof. Lindeboom verklaart, dat hij geen voorstander is van de Coccejaansche *exegese*, dan zijn wij voor die verklaring dankbaar; edoch, hij vergeet, dat het ge-

schil niet over de *exegese*, maar over de *dogmatiek* loopt en dit antwoord ons dus geen stap verder brengt. Zoolang Prof. Lindeboom ons beweren niet weerlegd heeft, dat de Coccejanen precies op dezelfde manier als hij zelf tegenover onze Gereformeerde dogmatici den eisch hebben gesteld, dat èn de terminologie èn het systeem der Dogmatiek aan de Schrift moest ontleend worden, blijft het verwijt van neo-Coccejanisme zijn volle kracht behouden. Dat zulk een verwijt voor Prof. Lindeboom niet aangenaam is, verstaan we. Maar hij, die zelf gewoon is zijn met hem verschillende broeders niet met fluweelen handschoenen aan te pakken, kan het ook in ons niet afkeuren, dat wij het kind bij zijn rechten naam noemen. En geen kenner der historie zal onze stelling wraken, dat het standpunt van Prof. Lindeboom en dat der Coccejanen als twee druppelen water op elkaar gelijkt.

Op het principieele geschilpunt gaan we daarom niet in. Alleen de „questions de fait" eischen een woord van repliek.

Prof. Lindeboom beweert 1ste, dat door hem niet gesegd is, dat alle termen in de dogmatiek aan de Schrift moesten ontleend zijn. In het verslag staat letterlijk, „dat de *Schrift kenbron* moet zijn voor de dogmatiek, ook in de wijze van voorstelling en taal." Aangezien Prof. Lindeboom zelf dit verslag nazag en op enkele punten verbeterde, meenden we deze woorden als de uitdrukking van zijn gevoelen te mogen beschouwen. Nu werd òf het woord „kenbron" door Prof. Lindeboom in een heel anderen zin gebruikt dan ieder gewoon mensch er aan hecht, in welk geval de schuld van de verwarring alleen aan hem zelf te wijten is, òf zijn nadere verklaring toont, hoe Prof. Lindeboom zelf gevoelt, dat zijn stelsel in de practijk eenvoudig onuitvoerbaar is, omdat alle dogmatisch denken dan onmogelijk zou worden.

Ten tweede merkt hij op, dat de term „eeuwige rechtvaardigmaking" niet door hem werd afgekeurd, omdat deze woorden niet aldus in de Schrift voorkomen, maar omdat de Schrift alleen een rechtvaardigmaking na en door het geloof kent. Natuurlijk is dit een petitio principii; Prof. Lindeboom begint met als bewezen aan te nemen, wat juist in geding is, en verwijt dan dengenen die met hem verschillen, dat ze tegen de Schrift ingaan!

Ten derde wijst hij er op, dat de waarde der belijdenis voor de Dogmatiek toch door hem erkend wordt, waar hij eischt, dat de dogmaticus met die belijdenis zich één zal weten en de gemeente haar roeping zal verstaan, om de vruchten van het dogmatisch denken aan de Schrift en de belijdenis te toetsen. Dit alles was reeds door ons meegedeeld. Maar ons bezwaar, dat in de definitie van de Dogmatiek, die Prof. Lindeboom gaf, over het dogma de kerk niet gesproken werd, is daarmede niet opgelost. De vraag is niet, of de *gemeente* in de belijdenis een keursteen voor de Dogmatiek bezit; evenmin of aan den *dogmaticus* subjectief de eisch gesteld moet worden, dat hij zich één wete met de belijdenis der kerk, waartoe hij behoort; maar *welke plaats het dogma der kerk objectief in de Dogmatiek inneemt*. De verklaring van Prof. Lindeboom, dat het dogma als dogma *in de Schrift* te vinden was, scheen ons tot misverstand te kunnen leiden, en al wat Prof. Lindeboom antwoordt, heeft de zaak, waarom het gaat, waarlijk niet duidelijker gemaakt.

Eindelijk tracht Prof. Lindeboom onze klacht over „insinuaties" zijnerzijds te ontzenuwen door een beroep op de *Geldersche Kerkbode* en op hetgeen *De Heraut* zelf vroeger schreef. Prof. Lindeboom glijdt ook hier zeer behendig over de eigenlijke quaestie heen. Volgens het verslag zeide hij: „Laat ons voorzichtig zijn en het eene deel van Gods Woord niet opofferen aan het andere. Als de Schrift b. v. leert, dat wij doode zondaars moeten roepen tot geloof en bekeering, dan mag geen dogmaticus of prediker zeggen: *ja, maar dat past in mijn systeem niet: een doode kan niet hooren* enz." Wij herhalen onze vraag: welke dogmaticus of welke prediker in onze Kerken heeft verklaard: „de Schrift zegt wel dat ik dit doen moet, maar dit past in mijn systeem niet." Dat is de insinuatie, waartegen wij opkwamen, en al wat Prof. Lindeboom aanvoert, brengt voor deze schrikkelijke beschuldiging zelfs geen zweem van bewijs bij. Ook hier schuift Prof. Lindeboom eenvoudig *zijne* opvatting van de middellijke wedergeboorte door het gepredikte woord in plaats van wat de Schrift zelf ons leert. En omdat verschillende Dienaren des Woords evenals *De Heraut* deze opvatting van Prof. Lindeboom in strijd achten met heel de heilsleer der Schrift, daarom wordt hun verweten, dat zij wel bewust de waarheid der Schrift verminken, omdat hun systeem dat eischt. Zóó heeft Prof. Lindeboom het uitgedrukt, en die beschuldiging wijzen wij nogmaals als *lasterlijk* af.

Tot wering van alle misverstand zij daarom zoo kort mogelijk ons gevoelen hier herhaald; een gevoelen, dat *De Heraut* steeds heeft verdedigd.

Vooreerst geldt voor ons in den meest stelligen zin het woord van Christus: Predikt het Evangelie aan alle creaturen. Al is het onjuist, dat de Schrift ergens met zoovele woorden zou gebieden „dooden tot geloof en bekeering te roepen", *want de Schrift zegt dat nergens*, toch staan wij even vast als onze vaderen te Dordt in de belijdenis, dat God geboden heeft door het Evangelie allen te roepen en dat deze roeping een *ernstige* roeping is, „omdat God daardoor betoont wat Hem aangenaam is, namelijk dat de geroepenen tot Hem komen".

Ten tweede, dat deze roeping op zich zelf nooit in staat is één dooden zondaar tot geloof of bekeering te brengen, want dat degenen die niet krachtdadig door God wedergeboren zijn, krachtens de verdorvenheid van hun natuur, deze roeping niet kunnen en willen opvolgen, gelijk Christus zelf van de ongeloovige Joden in zijn dagen verklaarde: „Zij hooren mijn stem niet, *omdat zij niet van mijne schapen zijn*" En wederom: „Niemand kan tot Mij komen tenzij de Vader hem trekke."

En eindelijk, dat wanneer deze roeping niet in algemeenen zin tot *alle menschen* geschiedt, maar in de bediening des Woords speciaal tot de gemeente van Christus Jezus uitgaat, deze gemeente niet mag beschouwd worden als een saamraapsel van allerlei menschen, maar naar den eisch des verbonds als „de geloovigen en hun zaad", gelijk de apostel Paulus in al zijn brieven zelfs bij de scherpste vermaningen en het ernstigst opwekken tot zelfonderzoek, „of men wel Christus deelachtig is", toch nooit deze gemeente als „doode zondaren" aanspreekt, maar hen „heiligen en uitverkorenen in Christus Jezus" noemt.

Dat is de belijdenis onzer Gereformeerde Kerk, die wij van harte beamen en steeds verdedigd hebben. En wanneer Prof. Lindeboom ons desniettegenstaande verwijt, dat wij „een deel van Gods Woord verwerpen, omdat dit in ons systeem niet past", dan zij het oordeel over zulk een krenkende beschuldiging overgelaten aan Hem, die hart en nieren proeft.

De Salatiga-Zending.

Ons werd de vraag gedaan: Wat bedoelt de Salatiga-Zending, en moeten wij Gereformeerden die Zending ook steunen? De aanleiding tot die vraag was, dat steeds bij onze Gereformeerde Jongelingsvereenigingen wordt aangeklopt door toezending van het blad dier Zending.

Gaarne dienen wij van eenige inlichting, al is het niet zoo gemakkelijk aangaande de beginselen der Salatiga-Zending op de hoogte te brengen, daar ze nooit zeer duidelijk omschreven zijn.

Toch teekent de oorsprong en het verloop dier Zending ook wel weer genoegzaam haar beginsel.

De Zending in en om Salatiga is begonnen door Ds. H. W. Witteveen van Ermelo.

Hij zond zijne mannen uit zonder eene wetenschappelijke opleiding tot eisch te stellen en zonder hun een vast tractement te beloven. Die Ermeloosche Zending begon (gelijk Ds. H. Dijkstra zegt in zijn: Het Evangelie in onze Oost, 2e druk, I, pag. 165) veel, maar volvoerde niets. De Sumatra-Zending, begonnen met de uitzending van G. van Asselt in 1856, deed zij over aan het Rijnsche genootschap. De Talaoer-Zending, aangevangen in 1857, ging over aan de regeering. De Java-Zending (Salatiga en omstreken) werd overgedragen aan de Duitsche Vereeniging te Neukirchen. Zendeling R. de Boer, die in 1891 overleed, was de laatste arbeider, dien Ermelo te Salatiga had.

Nu bestaat hier in Nederland het Comité Salatiga-Zending, dat (weer gelde hier het oordeel van den Voorzitter onzer Zendingsdeputaten) uitgaat, of althans onder invloed staat, van den heer M. Mooy, den bekenden predikant der Vrije Evangelische gemeente te Dordrecht (nu te Varsseveld).

Dit Comité heeft geen eigen Zendeling, maar verzamelt giften voor de Neukirchener Zendelingen, die tot den vroeger door Ermelo verrichten arbeid in de omstreken van Salatiga zijn ingegaan. Het geeft een orgaan uit, dat maandelijks verschijnt onder den titel: „Het Eeuwig Evangelie. Van het Zendingsveld. Orgaan der Salatiga-Zending."

De mededeelingen in dit orgaan doen wel de richting van de broeders van Neukirchen kennen. Zoo deelde men in nr. 6 van dezen loopenden jaargang mede, dat thans op Java 11 Zendelingen arbeiden, terwijl in het geheel 41 Zendelingen zijn uitgezonden.

Het Zendingshuis is voortgekomen uit het in 1878 door Ds. Ludwig Doll opgerichte weeshuis, dat geheel is ingericht in den geest van de stichtingen van George Muller en Hudson Taylor. In het weeshuis zijn nu 70 weezen, en in het Zendingshuis een dertigtal kweekelingen. Ook heeft de inrichting een zoogenaamde „Inwendige Zending" met 47 arbeiders in Duitschland, Nederland, België, Oostenrijk, Zweden en Amerika. Nog heeft de Salatiga-Zending een medischen dienst onder leiding van Dr. V. d. Kley, die ook een tijdlang te Djocjakarta heeft dienst gedaan.

De verhouding van Neukirchen, en ook van het Comité hier te lande, tot de Salatiga-Zending is eigenlijk (zie Mededeelingen in nr. 7, van het Orgaan, jaargang 1903) niet anders, dan dat men gelden voor de Zendelingen op Java zoekt bijeen te brengen. De Zendelingen krijgen geen vast salaris, en mogen geen schulden maken.

Het Neukirchener-Comité zorgtbovendien voor de opleiding (de cursus duurt 5 jaren) en neemt de kinderen van de Zendelingen, wanneer die naar Europa worden gezonden, in zijn huis te Neukirchen op, terwijl het ook gastvrijheid verleent aan de Zendings familiën, die tot herstel van gezondheid naar Europa terugkeeren.

De Salatiga-Zending is dus *niet-kerkelijk*; voor zoover men van hare belijdenis kan spreken: *algemeen-Christelijk*; is tevreden met eene *korte voorbereiding* voor den arbeid, en meent dat *een vast salaris* te ontvangen den Zendeling niet betaamt.

Zoolang nu onze eigene Zending zoovele behoeften heeft (getuige de laatst uitgeschreven buitengewone collecte), meenen wij dat die allereerst en allermeest recht heeft op den steun der Gereformeerden.

Men vergete daarbij niet, dat, gelijk Ds. Dijkstra op pag. 169 van zijn bovenvermeld geschrift te recht oordeelt, het groot aantal van Vereenigingen en Comité's, dat op Java werkt, is te noemen: eene noodlottige versplittering. De giften worden versnipperd, vele krachten gaan te loor, de Zending maakt zich tot bespotting door hare verdeeldheid.

Onze Gereformeerde kerken hebben hare handen vol met Java en Soemba, met Keucheniusschool en Petronella-hospitaal; en zal de arbeid met eenige kracht voortgezet, dan dienen hare jongere en oudere lidmaten overvloedig voor hare Zending te offeren.

Uit de Pers.

Nog altoos wordt in menigen kring de voorstelling gegeven, alsof de eerste Christenen te Jerusalem een soort communistischen kring vormden, zij het dan met een Christelijk tintje.

Het is daarom goed, dat Prof. Biesterveld nogmaals in het *Diaconaal Correspondentieblad* die valsche opvatting bestreed:

De eerste gemeente te Jeruzalem leefde als ware zij één groot huisgezin. Allen die geloofden waren bijeen en hadden alle dingen gemeen. Zij verkochten hunne goederen en have en verdeelden dezelve aan allen, naar dat elk van noode had. Zoo beschrijft ons Lucas in Hand. 4:32 den toestand, gelijk die in den eersten tijd te Jeruzalem werd gezien.

Dit wordt wel eens de gemeenschap der goederen in de gemeente te Jeruzalem genoemd, en door sommigen als eene instelling beschouwd die diende te blijven in de gemeente, en waaraan de kerk zich tot hare eigene schade en uit zelfzuchtige beweegredenen heeft onttrokken. Zelfs heeft het Communisme zich met dit voorbeeld van Jeruzalem's kerk sterk gemaakt en gemeend de ware gedachte van het Christendom te hebben gegrepen, wanneer het gemeenschappelijk bezit en afschaffing van den privaat eigendom als de ideale inrichting van het samenleven predikt. Geen van beide meeningen hebben recht. Wat ons in Handelingen 2 wordt beschreven is het verhaal van een feitelijken toestand, niet de mededeeling van een wet, die in de eerste gemeente als zoodanig zou hebben gegolden. Zulke regels golden wel bij vroegere en latere sekten, zooals b.v. bij de Esseën onder het Joodsche volk. Het was in Jeruzalem volstrekt geene dwingende bepaling om van het zijne afgeheelen afstand te doen opdat het den minder bevoorrechte wierd uitgeteld. Integendeel als straks Ananias en Saffira hunne have verkoopen en van den prijs onttrokken een deel van hun bezit neerleggende aan de voeten der Apostelen, dan worden zij niet gestraft met den dood omdat zij niet alles hebben gegeven, maar omdat zij den Heiligen Geest hebben gelogen. Zij wilden eere hebben in de gemeente als hadden zij den vollen prijs, dien zij voor het land hadden bekomen, neergelegd aan de voeten der Apostelen, terwijl zij toch een deel voor zichzelven hadden behouden.

Zelfs blijkt duidelijk uit het woord van Petrus, hoe weinig dwingend deze gewoonte was en zeker niet als voorwaarde gesteld voor hen die zich tot de gemeente wenschten te voegen, als hij zegt: Zoo het gebleven ware, bleef het niet uwe? en verkocht zijnde, was het niet in uwe macht?

En al zeer verre staat het van de communistische leuze, die zegt: al het uwe is het mijne, terwijl in het vrijwillig en uit liefde offeren, te Jeruzalem, gezegd werd: al het mijne is het uwe!

Het was als bestond de gemeente uit ééne familie, waar men alle dingen gemeen heeft. Het was als het ware een vooruitgrijpen op de toekomst, als het zal zijn één groote familie bij den Vader in zijn hemelsche woningen.

Wel is het ook hier gelijk met meer in de eerste gemeente. De werking des Heiligen Geestes werd het machtigst gezien bij de eerste uitstorting, en de nawerking van dit feit werd bij de eerste christenen het sterkst gezien. Het wonder der talen bij de Apostelen, de massale bekeering van omtrent drie duizend zielen, de vreeze die over allen kwam, de wonderen en teekenen der Apostelen, maken den Pinksterdag ook in dit opzicht eenig in de historie der kerk. Zwakker zien wij de nawerking van die uitstorting zich straks toonen in de genadegaven, ook alleen aan den eersten christentijd eigen, en in de snellere uitbreiding des evangelies dan in latere eeuwen, maar toch altijd nog teekenachtig voor den eersten tijd die op Pinksteren volgde, en niet als blijvende gaven aan de gemeente verzekerd.

Zoo wordt in dit met heiligen ijver overvloedig afstaan van het zijne gezien, hoe de broederlijke liefde in de gemeente om des Heeren wil te offeren heeft, opdat er niet zij eenige nood bij de heiligen.

Later moest Jeruzalem zelf geholpen. Maar toch bleek ook de liefde der gemeenten uit de heidenen sterk genoeg, om de moedergemeente gaarne te helpen verzorgen.

Een ander gebruik in de eerste gemeente, waarin haar liefdeleven openbaar werd, maar ook tegelijk schoone gelegenheid voor het oefenen van barmhartigheid geboden werd, was het houden van de liefdemaaltijden. Tot in de tweede eeuw was aan deze liefdemaaltijden de bediening van het Sacrament des Avondmaals verbonden.

Dit was dan een gemeenschappelijk eten en drinken, en dat diende ook allereerst om de arme broeders en zusters te verkwikken. Later vielen deze maaltijden uit den publieken cultus weg door allerlei misbruik. Toch bleef nog lang in gebruik om in kerken, martelaarskappellen en op de graven der christenen de armen te spijzigen. Ook bleef de gewoonte lang bestaan om allerlei naturalia voor de armen te offeren (vergelijk no. 8, hoofdartikel).

Uit dit al is het duidelijk hoe de eerste gemeente vol was van liefde en rijk in milddadigheid, en hoe zij naar het woord van den Heiland in de werkelijkheid deed zien, dat de grondslag van haar leven eene bijzondere verhouding was tot den Vader, waa om de wereld Hem als hunnen Vader verheerlijken moest. (Matth. 5 : 16).

En van die liefde genoot de gemeente rijken zegen, want er staat in Handelingen 2 : 45, at zij aten met verheuging en eenvoudigheid des harten. En in het volgende vers dat zij God prezen en genade hadden bij het gansche volk. Geen wonder dat de gemeente ook toenam bij zoo groten getale lijken bloei. Zou daarin niet liggen eene beschamende les voor de gemeente van onzen tijd?

Zoo is het.

Wat de Christenen te Jeruzalem deden uit vrijwilligen drang der liefde, heeft met het opgelegde gelijkheidsjuk der communisten, waarbij de staat generaal kashouder wordt, niets gemeen.

Niet minder van belang is de waarschuwing in hetzelfde blad, om toch de *namen* onzer armen niet bekend te maken.

Dezer dagen werd mij de vraag gezonden: »Mag een diaconie de namen der armen opgeven aan een college van hetwelk zij subsidie vraagt, omdat alle kerkelijke gezinden daar ter plaatse subsidie ontvangen, en aan deze voorwaarde voldoen?

Mij dunkt, deze vraag is niet moeielijk te beantwoorden. In het algemeen neme men geene subsidie aan, die ook maar eenigermate tot afhankelijkheid zou brengen. En tot afhankelijkheid brengt bovengenoemde voorwaarde zeker.

Maar bovendien is het geheel in strijd met den aard der barmhartigheid, gelijk die geoefend wordt in de gemeente van onzen Heere Jezus Christus, om de namen der arme broeders en zusters bekend te maken.

Wij moeten juist zooveel mogelijk de opvatting van »bedeeling" tegengaan, alsof de armen eene bijzondere soort in de gemeente vormen. Daarom zijn we immers ook gekant tegen publieke uitdeeling en staan er zelfs op, dat, waar het practisch onmogelijk mocht zijn om bij alle armen de gaven thuis te bezorgen, toch alles moet gedaan om openbaarheid te vermijden. Ook voor diakenen geldt de regel van Matthéus 6 : 1: hebt acht dat gij uw aalmoes niet doet voor de menschen.

In geen geval dus de namen der armen bekend maken om subsidie te krijgen.

Willen zij zelf zich om steun wenden tot zulk een college, dat moeten zij zelf weten.

Heel iets anders is dan de quaestie of, wanneer colleges die aan armen steun bieden, zich tot diakenen wenden met de vraag of deze of die arme ook gesteund wordt door de diaconie, antwoord moet gegeven.

Dat is noodig naar art 26 van onze Kerkenorde om verspilling der gaven te voorkomen, terwijl de grond dezer weigering vervallen is, doordien de arme zijn naam zelf openbaar maakte.

Officieele Berichten.

Kort verslag van de Vergadering der Classis Zwolle op 5 Nov. 1903.

Ds. R. K. M. Hummelen, naar toerbeurt voorzitter, verzocht te zingen Ps. 87 : 1, leest Jes. 53 en gaat voor in gebed. Uit de credentiebrieven blijkt, dat 18 kerken, alle kerken der classis, door 39 afgevaardigden vertegenwoordigd zijn.

De voorzitter heet Ds. Schuurman, dienaar des Woords te Kampen, voor het eerst ter vergadering tegenwoordig, hartelijk welkom.

Na de gewone werkzaamheden komt aan de orde het protest uit een der kerken tegen de 2de collecte, door de Synode van Arnhem opgelegd, voor de Theol. Fac. der Vrije Universiteit. De classis kan met dit protest, zooals het daar ligt, niet meegaan, maar spreekt, met 20 tegen 19 stemmen, uit, dat zij het ten zeerste betreurt, dat tot deze collecte, onder de omstandigheden zooals zij toen waren, besloten is.

Voor den arbeid te Kuinre wordt een kleine toelage, uit de kas voor hulpbehoevende kerken, toegezegd.

Na gewone rondvraag, en aanwijzing welke kerk de eerstvolgende vergadering zal samen roepen, sluit Ds. Plooy van Amstel, op verzoek van den voorzitter, de vergadering met dankgebed.

W. Wolsink, *scriba*.

De arbeid onder de Hollanders te Essen a. d. Ruhr.

Sedert 21 Sept. ontvangen: Van de Geref. kerk te Groningen (A) *f* 10; van mej. te W. te Winterswijk *f* 1; van wed. G. A. K. te Baarn *f* 1; van N. N. te Winterswijk *f* 10; van de Geref. kerk te Sneek (A) *f* 2.50; en gevonden in de coll. Geref. kerk te Winterswijk *f* 0.60.

Zegene de Heere gevers en gaven! De kas voor Essen is weer bijna leeg. Toch is de nood te Essen zoo groot, terwijl er zich meerdere belangstelling begint te openbaren. Wie helpt ons, om dien arbeid in Gods Koninkrijk te kunnen voortzetten? Neige de Heere veler harten tot milddadigheid!

Ds. G. Renting.

Winterswijk, 9 Nov. 1903.

Meerkerk. Voor de Ge.ef. kerk alhier was het Zondag 8 Nov. eene blijde dag. Na voor 11 jaren met een klein getal tot Reformatie te zijn gekomen, werd de WelEerw. heer C. J. H. van Diemen, cand. tot den Heiligen Dienst, in de morgengodsdienstoefening als haar eerste Leeraar bevestigd (zijn W.E.W. vader, Ds. K. B. van Dieme., was door ongesteldheid verhindert deze plechtigheid te verrichten) door onzen geachten consulent, Ds. G. H. de Jonge van Langerak, met eene kernachtige rede, naar aanleiding van Efeze 4 : 11 en 12. In den avondgodsdienst verbond zich de bevestigde Leeraar plechtig aan de gemeente, met een bociende en ernstige rede over 1 Cor. 2 : 7.

Beide malen was het kerkgebouw goed gevuld. Stelle de Heere onzen jeugdigen Leeraar tot een rijken zegen.

Hartelijk dank aan Leeraren, Studenten en heeren oefenaren, die al deze jaren onze vacante kerk hebben gediend, zoowel in prediking als catechisatie.

Inzonderheid aan de heeren Hiensch, Ouderl. te Veenendaal, en Kroeskamp, Ouderl. te Utrecht, welke laatsten onze gemeente door de Catechisatie's hebben gebouwd. We bevelen deze broeders van harte aan de vacante kerken aan, om als behulpsels in prediking als catechisatie te dienen.

Adres van den kerkeraad is voortaan: Ds. C. J. H. van Diemen.

G. M. den Hartogh, *scriba*.

Classis Heerenveen.

De classis Heerenveen heeft in hare vergadering van 5 Nov. j.l. paeremptoir geëxamineerd den Eerw. heer K. van Dijk, ber. Pred. van Knijpe, en met algemeene stemmen besloten hem toe te laten tot den Dienst des Woords en der Sacramenten in de Geref. kerken.

Namens de classis:

Joh. J. Tangema, *scriba*.

Binnenland.

MEETING van de Friesche Afdeeling van den Ned. Bond van Jongelings-Vereenigingen op Geref. Grondslag.

De op Woensdag 28 Oct. jl. gehouden Meeting van de Friesche Calvinistische Jongelingschap is hij vernieuwing uitnemend geslaagd. Dank zij de flinke organisatie der Afdeeling, de offers der vrienden, de zorge der Meeting commissie en den bijstand van de Leeuwarder „Phénix". De drie zalen Visser waren geheel gevuld, toen de wakkere voorzitter Ds. Gideon Boekenoogen van St. Annaparochie de vergadering, ruim half twee opende, een paar couplletten van het Bondslied liet zingen, en voorging in een aangrijpend gebed.

Kort en krachtig heette de Voorzitter de honderden welkom, vrienden en belangstellenden uit alle oorden der Provincie met zonnige aangezichten saamgestroomd. Wijzende op het voorrecht, van den Heere God ons geschonken, gaf de afdeeling getuigenis met hoeveel energie wordt opgekomen voor de Gereformeerde Beginselen, welker toepassing op alle terrein, in 's levens worsteling om de Eere Gods, eerst een Recrutenschool eischt te doorloopen. Met verzekering, dat de vergadering kwart voor vijf secuur zou worden gesloten, zoodat niemand op heete koolen behoefde te zitten om naar alle richtingen tijdig den vertrektrein te kunnen halen, stelde de Voorzitter de Sprekers van den dag zeer sympathiek aan de beziende schare voor, die daarop geestdriftig aanhief:

„Ons wenkt het beeld der Vaad'ren."

Waarbij een guit, met het oog op de te verwachten verschijning van een Saulsfiguur met een Davidshart, oolijk efkens fluisterde:

„Ons wenkt op groote Zoolen,"
„het beeld van Van der Molen."

Doch eerst verkreeg Dr. B. Wielenga uit de stad van Fontanus het woord over het aangekondigde, zeer nieuwsgierige onderwerp: *Zionisme en Chiliasme* of „De eeuwige Jood een teeken der tijden."

Zeer interessant aan de hand van de volgende zes stellingen:

1. Het Zionisme in zijn meest algemeenen vorm is het streven, aan de Joodsche natie weer een zelfstandig volksbestaan in haar eigen land te verzekeren.

2. Oorzaak van het ontstaan van het Zionisme is het verlevendigd besef, dat zelfs in de eeuw van nationale en burgerlijke vrijheid, de assimilatie (ineensmelting) met de andere volken niet gelukken zal.

3. Dat die assimilatie, ook na 19 eeuwen verstrooiing niet geheel geschied is, is een wereldprobleem, dat alleen in het licht der bijzondere openbaring kan worden opgelost.

4. Toch is het Zionisme niet een *Godsdienstige* beweging, die aan Chiliastische verwachtingen voedsel geeft, maar een zuiver nationale, politiek-sociale, hoogstens ethische beweging, die aan het oude, Orthodoxe Messianisme vijandig is.

5. Het is mogelijk, dat eens eene groote, massale overplanting van Joden door het Zionisme slagen zal; maar een opbloei van de Joodsche natie tot volk zal noch naar Zionistisch politieke, noch naar Chiliastisch godsdienstige idealen worden verwezenlijkt.

6. Het Zionisme is in zoover een machtig teeken des tijds, dat het heenwijst op een onbewust gevoel van het naderend einde, en dus bewijs is van de spoedige wederkomst van Christus.

Spreker begon met een vraag van Frederik de Groote, die vroeg: „Geef me een bewijs van de waarheid des Bijbels." Een prediksnt tot wien de vraag gericht was, antwoordde: de *Joden*. Hij had er kunnen bijvoegen: en het land *Kanaän*. Verder begon Spr. te behandelen de legende van den eeuwigen Jood, zooals deze zich voordeed gedurende de eerste dagen der Christengemeenten en later omtrent het jaar 1543. Ahasveros is de verpersoonlijking van het volk dat eeuwen leefde. Is Kanaän eeuwen het centrum van gedachten en voorstellingen voor geheel de wereldgeschiedenis geweest, ook nu zijn op dat vergeten plekje aller oogen gericht. Het Jodendom wil naar Kanaän terug, maar heeft thans zijn verwachting gesteld op het geld, op den God dezer eeuw. Vergelijk daarom Jozua en den tegenwoordigen leider van het Zionisme.

Zal Zion het middelpunt worden van een nationalen Jodenstaat? Zal Christus een aardsch koninkrijk herstellen in Kanaän voor Zijn wederkomst?

Beide vragen beantwoordt Spr. met een beslist *neen*. Spr. vraagt verder, wat is een *Jood*? Is het een afstammeling van Juda? neen; van Jakob? neen. Hij spreekt alle talen, en toch, ieder kent een *Jood*. De Jood is „Job" onder de volken der aarde, en draagt immer het kenmerk van lijden. Overal liet zijn pad bloed en tranen achter zich.

Gewone menschen laat men met vrede, alleen het buitengewone trekt aan. Is dat zoo niet met de Joden? Het Joodsche volk droeg een stempel van Godswege. De ondergang van Jerusalem is de genadeslag aan een misdadig volk toegebracht en heeft het tot den huidigen dag het genadebrood van zijn vijanden moeten eten.

In de geschiedenis zien we één groot martelteidperk, dat slechts eindigen zal op den laatsten dag.

Gedurende de middeleeuwen waren ze in werkelijkheid vogelvrij verklaard. Ze mochten geen handwerk drijven, enz.

De *Reformatie* schonk hun betere behandeling, maar de *Revolutie* deed voor hen de zon der vrijheid opgaan, en, op bevel van Napoleon, verklaarde het Sanhedrin: „Parijs zal ons *Zion* zijn."

Maar waarom is dan het *Zionisme* juist ontstaan in dit huidige tijperk der vrijheid voor den Jood?

Vóór Spr. het antwoord geeft op deze vraag, schildert hij den moord van Kisjenew in afgrijselijke tafereelen, en wijst er op hoe de statistiek aangeeft, dat ongeveer 80 pCt. van de Joden wordt verdrukt. Spr. beschouwt daarna de stoffelijke omstandigheden van den Jood in Oost-Europa, en schildert den toestand, waarin hij verkeert ten opzichte van openbare betrekkingen. De Jood leeft als op een vulkaan. Het staatsrecht van West Europa heeft den Jood tot een staatsburger gemaakt, maar toch, waar een straatjongen den Jood met vuil werpt, daar gaat de regeering hem met wetten beschermen. Hij is en blijft een Jood (en dit is nog immer een scheldnaam).

Het Zionisme is geen sporadische poging van den enkeling, maar een nationale beweging geworden, die thans staat onder leiding van Theodoor Herschel. Spr. schildert het enthousiasme, dat onder de menigte leefde op het internationale congres der Joden in Bazel, waar de gedachte van 't Zionisme werd belichaamd in een plan der toekomst.

Het Zionisme is het zoeken van een eigen volksbestaan der Joden, in den weg van een eigen volksbewustzijn. Het wil zich ontworstelen aan de cultuurvolken, waarin de Joden leven, om zich een eigen bestaan te verzekeren.

Daarom moet de term „Zionisme" ruim worden opgevat, opdat de Jood aan zijn oorspronkelijke roeping zal kunnen beantwoorden. De wereld slaat met een glimlach deze beweging gade. Is het Zionisme een smachtend verlangen naar den Christus, die nog immer wordt verwacht? — Neen, het Zionisme is geheel iets anders. Het is een openbaring, on-Messiaansch. Het is geen godsdienstige, maar een zuiver nationale politiek sociale beweging, naar Engelsch-imperialistisch model.

Het Zionisme is aan alle hoog gevoelen gespeend en wil enkel zijn een zuiver politieke beweging. Het geeft aan Chiliastische verwachtingen geen voedsel. Het is een beweging, die aan het oude Orthodoxe Messianisme vijandig is.

God zal het wonder om Israël als natie te herstellen, *niet doen*.

De scheur in het voorhangsel zal niet worden genaaid. Maar de Jood is en blijft voor de Kerk een teeken van Gods gerechtigheid. Hij is de droeve caricatuur van wat hij vroeger geweest is.

Waaraan heeft het Joodsche volk verdiend, dat iedereen bijna anti-semitisch is? Is het niet, omdat hij geroepen heeft:

„Zijn bloed kome over ons en onze kinderen!"?

Dat volk is ook een teeken van Gods trouw. De aristocratische trekken van den koning zijn in het caricatuur niet uitgewischt. De eenige Jood blijft het stempel der verlatenheid dragen en toch blijft hij nationaal. Toch heeft de Jood verschillende deugden, die den Christen beschamen. (Denk aan de zorg der kinderen voor de ouders).

God zal straks de groote massa toebrengen, en de enkele bekeerde Joden zijn slechts vóórboden van den komenden rijken oogst. *Israël* zal nationaal gered worden *in Zijn volheid*.

Ten slotte noemt spr. het Zionisme een machtig teeken des tijds, dat heen wijst op een onbewust gevoel van het naderend einde, een bewijs van de spoedige wederkomst van Christus. De Jood blijft ons de type van den *jagenden* en zoekenden mensch naar Christus.